

# inşaat ihale sözleşmelerinde mücbir sebep halleri

İmkânsızlıkla ilgili olarak Türk Borçlar Kanunu'nda üç temel hüküm bulunmaktadır. Bunlar ifa imkânsızlığını düzenleyen madde, kısmi ifa imkânsızlığı m.137 ve aşırı ifa güçlüğü m.138'dir

inşaat sözleşmeleri; tam iki tarafa borç yükleyen, rızai, ivazlı ve ani edimli sözleşmelerdir. Eser sözleşmelerinin en yaygın olarak kullanılan tipi olan inşaat sözleşmeleri, farklı hukuklarda iş görme sözleşmeleri adı altında düzenlendiği görülse de, bir borçlar hukuku meselesi olarak kabul görmektedir.

Bu çerçevede sözleşmenin tarafları arasında çıkacak uyuşmazlıklara borçlar kanunu hükümleri tarafından çözüm getirilecektir. Kıta Avrupası hukuk çevresine dâhil iç hukuklarda, Türk hukukunda olduğu gibi inşaat sözleşmelerinin borçlar kanunlarında düzenlendiği görülmektedir.

Ayrıca özel nitelikli inşaat sözleşmeleri, genel nitelikli sözleşmenin türü olmakla birlikte, genel hukuk kurallarının yanı sıra özel hükümlere de tabidir.

Bu çerçevede,

Türkiye'de inşaat sözleşmesinin taraflarından biri kamu sektörüne ait bir kurum olduğu takdirde, farklı kanunlaştırmalar ve şartnameler dikkat çekmektedir.

İnşaat sözleşmeleri ve inşaat hukuku hali hazırda münhasır bir kanunlaştırmaya sahip olmadığı için, sözleşmede ortaya çıkacak mücbir sebep veya beklenmeyen hal borçlar hukuku hükümleri çerçevesinde ele alınacaktır. Bu yüzden mücbir sebep kavramına giriş yapmadan önce, inşaat sözleşmeleri hakkında bilgi vermek gerektiği düşünülmüştür.

Borç konusu edimin ifasının imkânsız hale gelmesi durumunda, tarafların hak ve yükümlülüklerinin tespiti açısından imkânsızlığın türü, kapsamı ve zamanı büyük önem taşımaktadır

Karşılıklı bir sözleşme ilişkisine giren tarafların asıl amaçları, karşı edimi elde etmek yani sözleşmeyi tam ve eksiksiz olarak gerçekleştirmektir. Olması gereken, sözleşmenin karşılıklı ifa ile sona ermesidir. Fakat bu normal durumun dışında bazen tarafların, bu amaçlarına türlü sebeplerle ulaşamadıkları da görülmektedir. Edim engeli veya ifa engeli olarak ifade edilebilecek bu sebeplerden biri de imkânsızlıktır

### **İMKÂNSIZLIK TÜRLERİ**

İmkânsızlık kavramı, imkânsızlığa neden olayın niteliğine göre fiili veya hukuki, meydana gelme anına göre başlangıçtaki veya sonraki, etkilediği tarafa göre objektif veya sübjektif, imkânsızlığın devamına göre sürekli veya geçici, tarafların kusuruna göre kusurlu veya kusursuz, imkânsızlığın hukuki işleme tesirine göre de tam veya kısmi olarak farklı sınıflara ayrılmaktadır.

### ***FİİLİ VE HUKUKİ İMKÂNSIZLIK***

İmkânsızlığa neden olan olayın niteliğine göre fiili veya hukuki imkânsızlık ayrımı yapılmaktadır. İmkânsızlık tabii bir olaydan veya şahsın fiilinden doğabilir. İmkânsızlık fiili (maddi) bir sebepten ileri gelebileceği gibi, hukuki bir sebepten de doğabilir.

taahhüt edilen inşaatın imar mevzuatındaki değişiklik sonucu yasaklanması ise hukuki imkânsızlığa örnektir.

İnşaat sözleşmelerinde gerçekleşen hukuki imkânsızlığa örnek olarak, yüklenicinin arsa sahibine inşaat yapmayı taahhüt ettiği arsanın, imar planında yeşil alan olarak yer aldığı için İmar Müdürlüğü inşaat izni vermemiştir ya da bu arsa kamulaştırıldığı için artık

inşaat yapmak mümkün değildir.

Bir örnek daha vermek gerekirse, kaçak inşaatların yaygın olarak görüldüğü ve bu yapıların yıkılmadığı bir mahallede, imar yasağı getirilmesine karşın inşaatı sonlandırmak somut olarak mümkün değilse bile, hukuken imkânsızlık mevcut olacaktır.

Diğer yandan borcun ifa edilmesi mücbir sebep veya umulmayan hal sebepleri nedeniyle gerçekleştirilemediğin de, karşımızda fiili bir imkânsızlık söz konusudur. Hukuki imkânsızlıkta da edim konusu şey, emredici bir hukuk normuyla yasaklanmış veya borçlu bu nitelikte bir kuralın uygulanması yüzünden ifa gücünü kaybetmiştir.

Bu nedenle ifa gerçekleştirilemez hale gelmiştir. Hukuki imkânsızlık, her tür borç çeşidi için mevcut olabilen ve bu sebeple de daha yaygın olarak karşılaşılan imkânsızlık türüdür.

Satıma konu otomobilin yanması fiili imkânsızlık, kiraya konu bahçeli evin kamulaştırılması ise hukuki imkânsızlığa verilebilecek bir diğer örnektir.,

### ***BAŞLANGIÇTAKİ VE SONRAKİ İMKÂNSIZLIK***

İmkânsızlığın ortaya çıkış zamanına göre ise, başlangıçtaki veya sonraki imkânsızlık ayrımı yapılmaktadır. Başlangıçtaki imkânsızlık, borçlunun edimi sözleşmenin kurulmasından önce veya sözleşmenin kurulduğu anda imkânsız olduğunda, sonraki imkânsızlık ise edimin sözleşmenin kurulduğu anda olası ancak sonradan imkânsız hale gelmesi durumunda söz konusudur.

Sözleşmenin yapılmasından evvel edimin ifası objektif olarak imkânsızsa, sözleşme geçersizdir. Bu imkânsızlık hukuki veya fiili nedenler sonucu meydana gelmiş olabilir, her iki halde de edimin ifası herkes için imkânsız olduğundan sözleşme geçerli olmayacak, borç doğurmayacaktır.